

RURAL PACT

Bendruomenių įgalinimas imtis veiksmų kaimo vietovių vizijai įgyvendinti

Politikos apžvalga

2024 m. gruodžio mėn.

Turinys

1. Įvadas	1
2. Kodėl Kaimo paktas yra svarbus vietos bendruomenėms?	2
3. Ką reikia daryti, kad Kaimo paktas būtų artimesnis piliečiams?	3
4. Ką turėtų daryti vietos subjektai?	4
4.1. Bendradarbiauti su vietos lyderiu, vadovaujančiu vietos lygmens pertvarkos procesui	4
4.2. Įdiegti tinkamą organizacinę struktūrą, kuri sudarytų sąlygas plataus masto dalyvavimui	4
4.3. Susitarti dėl bendros vizijos ir plano, apimančio plataus masto veiksmus, kuriais skatinamos permainos	5
5. Ką turėtų daryti politikos formuotojai, kad būtų galima imtis veiksmų?	6
5.1. Pripažinti vietos lyderius ir jų organizacinę struktūrą kaip partnerius veiksmingo daugiapakopio valdymo srityje	6
5.2. Organizuoti ir (arba) finansuoti vietos pajėgumų stiprinimą	6
5.3. Skatinti koordinuotus veiksmus	7
5.4. Gerinti galimybes gauti finansavimą ir sumažinti biurokratiją	7

Šiame dokumente pateikiama tik jo autoriaus (-ių) informacija ir nuomonė, nebūtinai atitinkanti oficialią Europos Komisijos nuomonę. Komisija negarantuoja pateiktų duomenų tikslumo ir neatsako už tai, kaip gali būti panaudota šiame leidinyje pateikta informacija.

1. Įvadas

Kaimo vietovės yra labai svarbios Europos tapatybei ir gerovei. Vis dėlto jos visoje ES susiduria su įvairiais iššūkiais, įskaitant: gyventojų skaičiaus mažėjimą ir senėjimą; viešųjų paslaugų, pavyzdžiui, švietimo, sveikatos priežiūros ar transporto, prastėjimą; mažėjančias pajamas iš pirminių pramonės šakų ir neigiamus klimato kaitos padarinius.

Šiuos iššūkius bandoma įveikti viešosios politikos priemonėmis, tačiau šis atsakas gali būti ribotas dėl nepakankamo įvairių sektorių veiklos koordinavimo, nepakankamo finansavimo, biurokratijos ar bandymų taikyti universalius sprendimus, neatsižvelgiant į kiekvienos srities ypatumus.

Jeigu jums įdomu, kaip Kaimo paktas gali padėti jūsų vietos bendruomenei, ši apžvalga skirta kaip tik jums!

Finansuoja
Europos Sąjunga

2. Kodėl Kaimo paktas yra svarbus vietos bendruomenėms?

Europos Komisija, konsultuodamasi su daugeliu suinteresuotųjų subjektų, 2021 m. parengė [ilgalaikę ES kaimo vietovių viziją iki 2040 m.](#) (IKVV – kaimo vietovių vizija). Pagrindiniai laimėjimai įgyvendinant kaimo vietovių viziją ir tolesni veiksmai išdėstyti 2024 m. kovo mėn. Komisijos [ataskaitoje](#).

Komisija taip pat priėmė Kaimo paktą – bendradarbiavimo mechanizmą, kuriuo siekiama įtraukti ES suinteresuotuosius subjektus į kaimo vietovių vizijos įgyvendinimo veiksmus. Paktu siekiama kaimo klausimams suteikti didesnę prioritetą politinėse darbotvarkėse, stiprinti pajėgumus, pasitelkiant tarpusavio mokymąsi ir tinklaveiką, ir skatinti veiksmus.

Siekdamos papildyti Komisijos iniciatyvą, daugelis valdžios institucijų kuria naujas arba stiprina esamas institucines struktūras, kad sustiprintų savo kaimo politiką ir taip užtikrintų, kad Kaimo paktas būtų įgyvendinamas nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis. Vis dėlto reikia ilgalaikių pastangų siekiant užtikrinti, kad Pakto teikiama nauda galėtų pasiekti vietos bendruomenes kaimų, savivaldybių ar subregionų lygmeniu.

Dešimt bendrų ES kaimo vietovių vizijos tikslų

1. Tapti patraukliomis erdvėmis, kuriamomis darniai plėtojant teritorijas.
2. Dalyvauti daugiapakopioje ir į konkrečią vietą orientuotame valdyme.
3. Užtikrinti aprūpinimo maistu saugumą, ekonomines galimybes, prekes ir paslaugas plačiai visuomenei.
4. Tapti dinamiškomis bendruomenėmis, kuriose daugiausia dėmesio skiriama gerovei.
5. Tapti įtraukiomis bendruomenėmis.
6. Tapti erdvėmis, kuriose tarptų gamta.
7. Visapusiškai naudotis skaitmeninėmis inovacijomis.
8. Burti verslius, novatoriškus ir kvalifikuotus žmones.
9. Būti gyvybės pilnomis vietomis, kuriose teikiamos veiksmingos, pasiekiamos ir įperkamos viešosios ir privačiosios paslaugos.
10. Būti įvairovės erdve.

Kaimo pakto nariai

Vietos, regiono, nacionalinės ir ES lygmens valdžios institucijos

Pilietinės visuomenės organizacijos

Įmonės ir verslo organizacijos

Akademines ir mokslinių tyrimų institucijas

Piliečiai

Kaip Kaimo paktas gali padėti vietos bendruomenėms?

Galima nauda kaimo bendruomenėms

- ✓ Didinamas valdžios institucijų ir plačiosios visuomenės **informuotumas** apie kaimo vietovių svarbą.
- ✓ Suteikiama erdvė ir parama **kaimo bendruomenėms**, kad jos galėtų pareikšti savo balsą ir jis būtų išgirstas priimančiosios sprendimus ir sprendimus priimančiuose organuose, taip pat skatinant teikti kaimo vietovėms tvirtesnę politinę paramą.
- ✓ **Užtikrinamas visų politikos sričių** – būsto, sveikatos, švietimo, judumo – **tinkamumas** atsižvelgiant į **kaimo poreikius** ir sudaromos sąlygos bendruomenėms dalyvauti rengiant ir įgyvendinant šią politiką.
- ✓ Suteikiama erdvė mainams ir **tarpusavio mokymuisi**.
- ✓ Padidinami **vietos subjektų pajėgumai**, sudarant palankesnes sąlygas įgyti žinių, techninių įgūdžių, gauti informacijos apie finansavimą, įgyti įgyvendinimo pajėgumus nustatyti kaimo vietovių iššūkius ir galimybes ir spręsti su jais susijusius klausimus.
- ✓ Nustatoma ir skleidžiama **įkvepianti praktika**.
- ✓ Sutelkiami suinteresuotieji subjektai, kad jie parengtų, suplanuotų ir įgyvendintų **strateginę** kaimo vietovių pokyčių **viziją ir veiksmus**.
- ✓ Skatinamas geresnis **politikos koordinavimas** siekiant visapusiškai spręsti su kaimo vietovių iššūkiais susijusius klausimus.

Sąsajos su Kaimo pakto tikslu

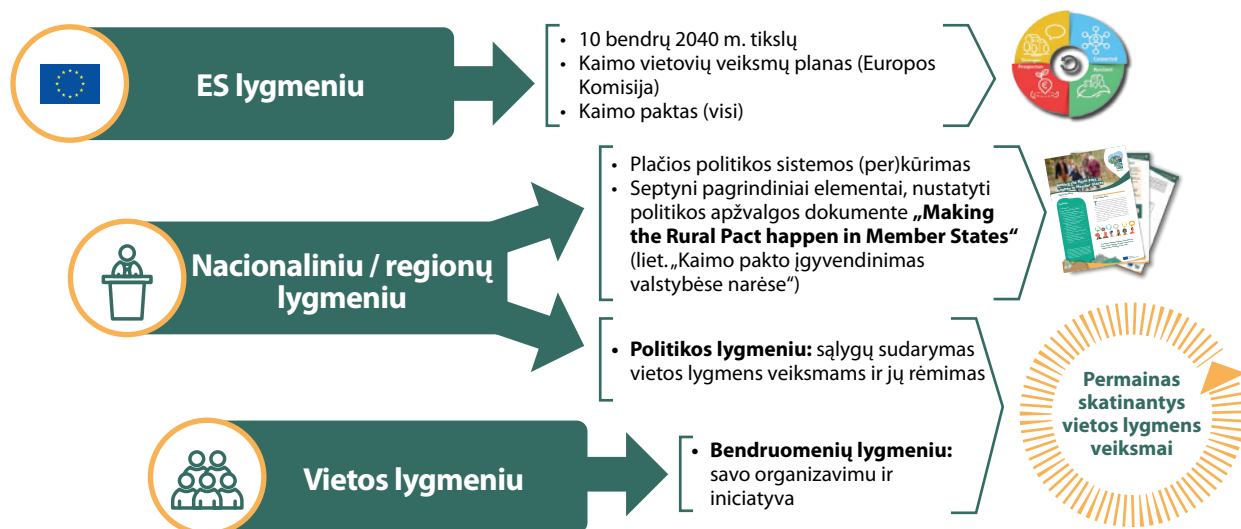
- ✓ 1 tikslas. Stiprinti kaimo bendruomenių balsą ir skirti joms daugiau dėmesio politinėje darbotvarkėje.
- ✓ 2 tikslas. Sudaryti sąlygas tinklaveikai, bendradarbiavimui ir tarpusavio mokymuisi.
- ✓ 3 tikslas. Skatinti savanoriškus įsipareigojimus imtis veiksmų siekiant įgyvendinti viziją.

Vis dėlto tam, kad kaimo bendruomenės galėtų visapusiškai pasinaudoti šiais pranašumais, nacionalinės arba regioninės valdžios institucijos politikos formavimo lygmeniu turi įdiegti keletą elementų. Reikėtų tvirto politinio vadovavimo, taip pat mechanizmų, skirtų įtraukti kaimo bendruomenes ir sudaryti palankesnes sąlygas tinklaveikai ir tarpusavio mokymuisi, ilgalaikės strategijos ir veiksmų plano įgyvendinimui, tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimui, sektorių politikos ir finansavimo šaltinių integravimui ir koordinavimui. Šie elementai aprašyti leidinyje „[Making the Rural Pact happen in Member States](#)“ (liet. „Kaimo pakto įgyvendinimas valstybėse narėse“) ir pranešime

„[Enabling factors for rural revitalisation](#)“ (liet. „Kaimo vietovių atgaivinimą įgalinantys veiksniai“).

Darbas plačiu mastu formuojant poveikį kaimo vietovėms darančią nacionalinę arba regioninę politiką labai svarbus, tačiau jo nepakanka siekiant užtikrinti, kad **atskiros vietos bendruomenės galėtų pasinaudoti Kaimo paktu** ir galėtų imtis veiksmingų veiksmų kaimo vietovių vizijos tikslams pasiekti. Tam reikia suderintų vietos subjektų, įskaitant pilietinę visuomenę ir privačiuosius subjektus, valdžios institucijas ir kitus viešuosius subjektus, taip pat nacionalinės ir regioninės politikos formuotojų pastangų.

Kaimo pakto priartinimas prie piliečių: kam ir ką reikia daryti?

3. Ką reikia daryti, kad Kaimo paktas būtų artimesnis piliečiams?

Kaimo vietovės yra labai įvairios, tad **nėra vieno universalios sprendimo**. Kaimo bendruomenės ras įvairių sprendimų, kaip parengti individualų atsaką į jų vietos iššūkius ir galimybes.

Vis dėlto yra keletas pagrindinių elementų, kuriais sudaromos palankesnės sąlygos įgyvendinti permainas skatinančius vietos lygmens procesus, o vietos bendruomenės įgalinamos imtis veiksmų. Kai kuriuos iš šių elementų įgyvendina pačios vietos bendruomenės, o kitus turi užtikrinti aukštesnio lygio valdžios institucijos, kad būtų sukurta veiksmams palanki aplinka.

Kiekviena **kaimo bendruomenė**, atsižvelgdama į savo kultūrinės ir teisinės aplinkos, turi parengti savo iniciatyvas, kurios atitiktų jos konkrečius poreikius ir galimybes. Visų pirma kaimo bendruomenėms rekomenduojama:

- bendradarbiauti su vietos lyderiais** – asmeniu (-imis) arba organizacija (-omis), kurie galėtų vadovauti kaimo vietovės pertvarkai;
- įdiegti tinkamą **organizacinę struktūrą** (struktūrą ir sprendimų priėmimo mechanizmus), kuri sudarytų sąlygas plačiam dalyvavimui;
- susitarti **dėl bendros vizijos ir plano**, numatant plataus masto pokyčius skatinančius veiksmus, įskaitant poreikių ir galimybių nustatymą.

Regionų, nacionaliniu ir Europos lygmenimis **aukštesnio lygio valdžios institucijos** taip pat turi imtis tam tikrų veiksmų, kad paskatintų ir remtų permainas skatinančius vietos lygmens veiksmus. Šios valdžios institucijos visų pirma turėtų:

- pripažinti vietos lyderius** ir jų organizacinę struktūrą **kaip partnerius** veiksmingo daugiapakopio valdymo srityje;
- organizuoti ir (arba) finansuoti **vietos pajėgumų stiprinimą**;
- skatinti **suderintus** visų atitinkamų politikos krypčių ir finansavimo srautų **veiksmus**;
- gerinti **galimybes gauti finansavimą** ir sumažinti biurokratiją.

4. Ką turėtų daryti vietos subjektai?

4.1. Bendradarbiauti su vietos lyderiu, vadovaujančiu vietos lygmens pertvarkos procesui

Norint įgyvendinti kaimo viziją, reikia, kad dalyvautų daug įvairių suinteresuotųjų subjektų, tačiau paprastai vystymosi procesą pradeda arba jo katalizatoriaus vaidmenį atlieka vienas subjektas – asmuo, nedidelė žmonių grupė arba viena organizacija. Tokie **vietos lyderiai** gali būti iš viešojo, privačiojo ar civilinio sektoriaus, tačiau jie turi gebėti bent **įkvėpti, motyvuoti ir sutelkti** kitus teritorijoje esančius subjektus, taip pat turėti **visuomeniškumo** jausmą ar bendros gerovės suvokimą.

Vietos lyderis neturėtų būti suvokiamas kaip kažkas, kas atstovauja vienam politiniam ar ekonominiam interesui, o turėtų laikytis įtraukaus ir demokratinio proceso. Vietos lyderiai gali atlikti „kovotojų“ (kovojančių už vietos bendruomenei svarbų reikalą), „ambasadorių“ (atstovaujančių tam tikroms vertybėms ir sutelkiančių savo bendruomenę) arba „tarpininkų“ (suburiančių įvairius subjektus ar interesus ir skatinančių jų sinergiją) vaidmenį.

Šie asmenys ar organizacijos turėtų dirbti ne pavieniui, o kartu su paramos tinklu, kad būtų užtikrintas ilgalaikis veiksmų įgyvendinimas. Labai svarbu užtikrinti jaunimo (žr. naudingą [akademijos „Europos karta“](#) (angl. *Generation Europe Academy*) medžiagą), moterų ir verslo atstovų dalyvavimą.

Atokiose Bulgarijos kaimo vietovėse fondas „[Sun Land Foundation](#)“ dirba su maždaug 30 kaimų, pasitelkdamas kultūrinį tarpininkavimą kaip būdą skatinti kartų ir tarpsektorinius ryšius. Įgyvendinant šią iniciatyvą jauni menininkai gyvena kartu su vyresnio amžiaus kaimo moterimis, kad būtų skatinami kartų tarpusavio ryšiai ir socialinis kapitalas, taip didinant bendruomenės atsparumą.

Jaunimas kartu su kaimo gyventojais kuria pritaikytus sprendimus (pavyzdžiui, renovuoja seną mokyklos pastatą), kad kaimai būtų paversti tinkama gyventi erdve ir kad būtų demokratizuota prieiga prie išteklių. Kultūra pasitelkiama kaip svertas sprendžiant socialinės izoliacijos, psichikos sveikatos ir kitas neatidėliotinas problemas šioje šalyje, kurios gyventojų skaičius mažėja sparčiausiai pasaulyje. Kultūros tarpininkų dėka kai kurie kaimai dabar gali pritraukti naujų šeimų įsikurti.

Taip pat žr., kaip Nyderlandų pažangusis kaimas [Hilvarenbekas](#) remia piliečių iniciatyvas, pasitelkdamas vietos plėtros konsultantų tinklą.

4.2. Įdiegti tinkamą organizacinę struktūrą, kuri sudarytų sąlygas plataus masto dalyvavimui

Dėl naujos dinamikos reikia tokios organizacinės struktūros, kuri sudarytų sąlygas įtraukti įvairių rūšių suinteresuotuosius subjektus, kuria būtų skatinamas plataus masto dalyvavimas ir kurioje demokratinis sprendimų priėmimas būtų suderintas su lankstumu.

Daugelyje kaimo bendruomenių nereikia kurti naujų organizacijų ar struktūrų, nes jau veikia struktūros, galinčios atlikti šį vaidmenį. Pavyzdžiui, tai yra kaimų judėjimo organizacijos, gerai veikiančios LEADER partnerystės organizacijos ir subjektai, skatinantys pažangiųjų kaimų iniciatyvas.

Vis dėlto gali prireikti stiprinti jas pačias ir jų pajėgumus, kad jos apimtų įvairesnes teritorijas itin svarbias temines sritis, pavyzdžiui, judumą, sveikatą, kultūrą, įgyvendindamos tikslinę nacionalinę arba regioninę politiką (žr. toliau). Taip galėtų būti toliau remiamas jų bendruomenių informuotumo apie vietos struktūras didinimas ir naujų sąjungininkų pritraukimas.

Kitose bendruomenėse pagrindiniai suinteresuotieji subjektai gali nuspręsti nenaudoti esamų ar naujų struktūrų, o tiesiog aprašyti bendrus tikslus, funkcijas ir atsakomybę sutartyje arba susitarime.

Atsižvelgiant į formalizavimo laipsnį, yra įvairių formatų, kuriuos bendruomenė galėtų taikyti:

- vietos suinteresuotųjų subjektų viešai paskelbta bendra **ketinimų deklaracija** arba **pareiškimas**;
- pagrindinių subjektų pasirašytas **bendradarbiavimo susitarimas** arba **susitarimo memorandumas**;
- **partnerystės susitarimas** ir partneriams atstovaujantis specialusis subjektas, veikiantis kaip vadovaujantis partneris arba atskaitingas organas. Taip yra įgyvendinant iniciatyvą LEADER kai kuriose valstybėse narėse, kuriose vietos veiklos grupės (VVG) neturi juridinio asmens, bet išrenka vieną iš partnerių atskaitingu organu;
- suinteresuotųjų subjektų pasirašyta **oficiali teisinė priemonė** (žr. toliau pateiktą kraštovaizdžio chartijos pavyzdį);
- **specialusis biuras**, kurį įsteigė pagrindiniai suinteresuotieji subjektai, kad paremtų tarpusavio bendradarbiavimą, pavyzdžiui, savivaldybės susiburia siekdamas įsteigti savivaldybių struktūrą;
- specialusis **teisės subjektas**, įsteigtas strategijai arba veiksmų planui įgyvendinti. Daugelis LEADER iniciatyvos VVG turi konkrečiai vietos strategijai įgyvendinti įsteigtos NVO struktūrą, kitos veikia kaip privačios ne pelno įmonės.

Labiau neoficialaus pobūdžio susitarimai

- ketinimų deklaracija arba pareiškimas
- bendradarbiavimo susitarimas arba susitarimo memorandumas

Vidutinio oficialumo lygio susitarimai

- suinteresuotųjų subjektų pasirašoma oficiali teisinė priemonė
- partnerystės susitarimas su specialiuoju subjektu

Oficialiesnio pobūdžio susitarimai

- bendra struktūra arba biuras bendradarbiavimui remti
- specialusis teisės subjektas strategijai arba veiksmų planui įgyvendinti

Katalonijos kraštovaizdžio chartija (Ispanija) yra savanoriška teisinė priemonė, kuria sudaromos sąlygos vietos suinteresuotiesiems subjektams bendradarbiauti siekiant pagerinti kraštovaizdį ir paversti jį naudingą ateityje. [Priorato komarka](#) šią Chartiją naudoja kaip platesnio masto vietos plėtros ašį, kuri suteikia bendruomenei galimybę nustatyti vietos iššūkius ir rasti pritaikytus sprendimus gyventojų skaičiaus mažėjimo, apsirūpinimo maistu ir energetinio savarankiškumo, žemės ūkio ir ekonomikos įvairinimo problemoms spręsti.

Valdymo struktūrą sudaro Kraštovaizdžio ir tvarumo komisijos patariamieji ir konsultaciniai organai, kuriuos remia Kraštovaizdžio biuras ir įvairūs regiono vyriausybinių departamentų, taip pat dalyvaujantieji suinteresuotųjų subjektų forumai, padedantys skatinti diskusijas ir iniciatyvas.

Priorato kraštovaizdžio chartija remiama pagal vietos LEADER strategiją ir apima glaudų apskrities tarybos, Kraštovaizdžio biuro ir VVG bendradarbiavimą. Šiuo požiūriu Chartija yra vietos plėtros koordinavimo veiksmų naujose, anksčiau nenagrinėtose srityse planavimo priemonė, kuri yra susijusi su aukštesnio lygio politika, visų pirma [Katalonijos kaimo paktu](#).

Taip pat žr. Prancūzijos pavyzdį, kaip specialioji tarpbendruomeninė institucija sudaro sąlygas imtis bendrų veiksmų: Luaro slėnio regiono „Teritorinės sanglaudos skatinimas naudojant specialiąją priemonę“, [pristatymas](#) ir [vaizdo medžiaga](#).

4.3. Susitarti dėl bendros vizijos ir plano, apimančio plataus masto veiksmus, kuriais skatinamos permainos

Permainas skatinantys veiksmai, kurių imamasi vietos lygmeniu siekiant patenkinti poreikius ir padaryti kaimo vietas stipresnes, sujungtas, atsparias ir klestinčias, turėtų būti nuoseklūs ir tinkamai suplanuoti.

Daugelis kaimo vietovių jau yra įtrauktos į keletą strategijų ir planų, todėl gali būti nebūtina ar net nepatartina sutelkti bendruomenę, kad ji parengtų dar vieną strateginį dokumentą. Vis dėlto būtų naudinga, kad visa bendruomenė susitartų dėl **plačios bendros** savo teritorijos **vizijos** ateityje, o atitinkami subjektai žinotų, **kaip jų veiksmas prisideda prie bendros vizijos įgyvendinimo**, net jei jie finansuojami pagal nacionalines ar regionines strategijas ar programas.

Tokia bendra vizija turėtų būti **atspirties taškas jau esamoms iniciatyvoms** ir apimti **įvairesnes temas**: ekonomikos, aplinkos, infrastruktūros ar paslaugų, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros, švietimo, judumo, būsto. Kaimo vietovių vizija galėtų būti bendras vietovėms svarbių temų nagrinėjimo pagrindas. Tai gali būti ilgas ir laipsniškas procesas, vykdomas atsižvelgiant į vietos lygmens poreikius, nes vietos suinteresuotieji subjektai nuo pat pradžių gali nesugebėti imtis veiksmų pagal visas šias temas.

[Noko regionas Aukštutinėje Karintijoje](#) siekia tapti geriausiu Austrijos regionu gyventi ir dirbti. [Nockregion VVG](#) organizavo darbo grupes, kuriose dalyvavo 800 žmonių, ir parengė bendrą strategiją, kurioje apibūdinami su ta teritorija susiję užmojai.

Kadangi LEADER finansavimo nepakanka tam pasiekti, VVG taip pat naudoja Europos socialinį fondą (ESF) ir kitus ES ir nacionalinius finansavimo šaltinius, LEADER sudaro tik 30 proc. viso jos biudžeto.

VVG taip pat bando vykdyti aukštesnio lygio politiką, pavyzdžiui, VVG vadovas dalyvavo nacionalinės valdybos, sprendžiančios demografinių pokyčių klausimus, veikloje, nors tokie ryšiai vis dar yra gana riboti.

Taip pat žr. Prancūzijos novatoriškos teritorijos ir jos įvairių subjektų tinklo pavyzdį, susijusius su bendra vizija ir penkiais iššūkiais: „Žmonės ir medžiai“ (pranc. „Des Hommes et des Arbres“), [pristatymas](#) ir [vaizdo medžiaga](#).

Norėtumėte ką nors daryti savo kaimo vietovėje, tačiau nežinote, nuo ko pradėti?

Jau yra nemažai priemonių.

- Pagal ES finansuojamą projektą „[Smart Rural 21](#)“ (2020–2022 m.) kaimo bendruomenėms (kaimams) buvo padedama rengti pažangiųjų kaimų strategijas ir įgyvendinti novatoriškus veiksmus. Projekto [galutinėje ataskaitoje ir lankstinuke](#) pateikiama įvairių [bendruomenės priemonių](#), [novatoriškų vietos sprendimų](#) ir darbo su bendruomenėmis patirties pavyzdžių.
- Europos kaimo bendruomenių aljanso (ERCA) parengtame leidinyje „[Compass for Local Empowerment in rural areas](#)“ (liet. „Vietos bendruomenių kaimo vietovėse įgalinimo kelrodis“) pateikiama įvairių naudingų priemonių ir pavyzdžių.
- ES LEADER priemonių rinkinyje, visų pirma skirsnyje „[How to form a Local Action Group \(LAG\)?](#)“ (liet. „Kaip sudaryti vietos veiklos grupę (VVG)?“) pateikiama naudingų pasiūlymų.
- [ES finansavimo kaimo vietovėse priemonių rinkinyje](#) surinkta informacija apie galimus vietos iniciatyvų finansavimo ir joms skirtos paramos šaltinius.

5. Ką turėtų daryti politikos formuotojai, kad būtų galima imtis veiksmų?

5.1. Pripažinti vietos lyderius ir jų organizacinę struktūrą kaip partnerius veiksmingo daugiapakopio valdymo srityje

Kaimo pakto bendruomenės platforma suteikia galimybę užmegzti ryšius su kolegomis iš visos Europos. Prisijungdami prie platformos suinteresuotieji subjektai gali inicijuoti temines diskusijas arba jose dalyvauti, pasitelkiami bendruomenių grupės, dalytis patirtimi, rasti partnerių ir gauti naudingos medžiagos. Kaimo vietovių stebėjimo centras yra naudingos informacijos ir duomenų apie ES kaimo vietovės šaltinis.

Nors daugelis kaimo bendruomenių organizuotai stengiasi skatinti vietos veiksmus, nacionalinės ir regionų valdžios institucijos, kurios dažnai laiko save pagrindiniais subjektais, skatinančiais permainas kaimo vietovėse, yra linkusios nepaisyti jų pastangų.

Pripažįstant, kad kaimo bendruomenės yra pagrindiniai subjektai, suteikiant joms įgaliojimus spręsti, ką reikėtų padaryti, ir įtraukiant jas į vietos

veiksmų įgyvendinimą daugiapakopio ir daugiašalio valdymo procesuose, gali prireikti keisti mąstyseną. Žr. Centro „SHERPA“ pozicijos dokumentą „Empowering rural areas in multi-level governance processes“ (liet. „Kaimo vietovių įgalinimas daugiapakopio valdymo procesuose“), kuriame pateikiama naudingų idėjų, kaip tai būtų galima pasiekti.

Kai kurios bendruomenės gali pageidauti savo veiksmus pavadinti „vietos Kaimo pakto“ kaip būdą parodyti savo įsipareigojimą vykdyti veiklą siekiant įgyvendinti kaimo vietovių viziją. Susiejimas su šia Europos politine iniciatyva taip pat gali padėti pasiekti, kad tas vietoves pripažintų regionų, nacionalinės ar Europos valdžios institucijos. Bendruomenės, kurios yra padariusios didelę pažangą diegdamos pirmiau minėtus (4.1, 4.2 ir 4.3 poskirniuose) arba kitus elementus, galėtų apsispręsti galimybę naudoti prekės ženklą „Kaimo paktas“, kad padidintų savo matomumą, didintų informuotumą apie jų pastangas ir užmegztų ryšius su kitomis bendruomenėmis, taikančiomis panašius principus.

Daugelyje Nyderlandų kaimų vietos bendruomenės raginamos teikti pasiūlymus dėl permainas skatinančių veiksmų vietos uždaviniams spręsti. Jos rengia kaimų planus, kurie, bendruomenei ir savivaldybei susitarus dėl užduočių pasidalijimo, tampa kaimų paktais.

Tai – dalis vyriausybės pastangų suteikti daugiau atsakomybės vietos gyventojams ir mažiau orientuotis į valstybę. Pavyzdžiui, vietos bendruomenė turi įgaliojimus ginčyti tai, ką daro valdžios institucijos, ir perimti viešąsias paslaugas, jei jos nėra patenkinamos jų teikimu.

Rengiant pirmosios kartos kaimų planus daugiausia dėmesio buvo skiriama tam, kokių veiksmų kaimo gyventojai norėtų iš vyriausybės, o vėlesniuose planuose daugiau dėmesio skiriama tam, ką žmonės gali daryti patys.

Iš Katalonijos pavyzdžio (4.2 poskirsnis) taip pat matyti, kaip įvairūs regioninės valdžios departamentai bendradarbiauja su vietos iniciatyvos rengėjais ir vykdytojais, kad būtų galima veiksmingiau koordinuoti įvairių kaimo vietovėms skirtą politiką.

5.2. Organizuoti ir (arba) finansuoti vietos pajėgumų stiprinimą

Kad vietos bendruomenės atliktų svarbesnį vaidmenį rengiant ir įgyvendinant vietos permainas skatinančius veiksmus, apimančius visas kaimo vizijos temines sritis, jos turi turėti pajėgumų tai daryti. Tai apima **žinias, įgūdžius ir žmogiškuosius bei finansinius išteklius**, kurių reikia siekiant atlikti darbą.

Pajėgumų stiprinimas – mokymo, konsultacijų teikimas, tarpusavio mokymasis ir informacijos teikimas, taip pat darbuotojų, biuro įrangos ir kelionių finansavimas – yra viena iš esminių kaimo bendruomenių įgalinimo sąlygų. Konkretiems poreikiams pritaikyti kursai, pagalbos tarnybos ir internetinės priemonės, kuriomis teikiama lengvai suprantama informacija ir tikslinės konsultacijos, turi būti prieinami įvairiems kaimo vietovių subjektams.

Tai turėtų būti papildyta **bendruomenės pagyvinimu** vietoje, ypač tose vietovėse, kuriose dar nieko nevyksta arba vyksta labai mažai. Taip pat labai svarbu kaimo bendruomenėms suteikti galimybių mokytis vienos iš kitų, rengiant tinklaveikos susitikimus, pažintinius vizitus ar stažuotes.

Galiausiai turi būti teikiamas finansavimas **pagrindinėms** biuro valdymo ir darbuotojų, kurie ir toliau telks vietos subjektus veiksmų planui įgyvendinti ir užtikrins nuoseklų jo įgyvendinimą, **išlaidoms** padengti. Toks pajėgumų stiprinimas galėtų būti finansuojamas, pavyzdžiui, teikiant techninę pagalbą vadovaujančiosioms institucijoms, atsakingoms už ES finansavimą.

Škotijos bendruomenės gali parengti „Vietos vietovių planus“, kuriuose pateikiami pasiūlymai dėl žemės plėtros ir naudojimo. Juos užregistravus atitinkamoje vietos valdžios institucijoje, jie tampa Škotijos planavimo sistemos dalimi ir į juos turi būti atsižvelgta.

Planui parengti įsteigtas bendruomenės organas bus atsakingas už jo įgyvendinimą. Specialus vadovas aiškia ir paprasta kalba padeda bendruomenėms dalyvauti šiame procese, be to, yra keletas organizacijų, iš kurių jos gali prašyti paramos.

Rengiant planą taip pat galėtų padėti bendruomenės mokymosi ir plėtros grupės, įsikūrusios vietos valdžios institucijose, arba vietos planavimo departamentai.

Galima gauti papildomos paramos planui įgyvendinti. Pavyzdžiui, Langholmo aljansas iš Pietų Škotijos įmonių agentūros gavo finansavimą dviem etatams – bendruomenės įmonės vadovo ir projekto vadovo padėjėjo.

5.3. Skatinti koordinuotus veiksmus

Nustatyta, kad tinkamos valdymo sistemos ir mechanizmai, skirti įvairiems finansavimo šaltiniams derinti ir sinergijai skatinti, yra vienas iš [pagrindinių Kaimo pakto elementų nacionaliniu lygmeniu](#). Vis dėlto nepakanka užtikrinti koordinavimą ir papildomumą politikos lygmeniu – svarbu, kad tai virstų praktiniais veiksmais vietoje.

Idealiu atveju kaimo bendruomenės turės erdvę, kurioje jos galės gauti skaidrią informaciją ir pareikšti savo nuomonę įvairiais politikos ir finansavimo klausimais ir joms nereikės naršyti ieškant įvairių institucijų ar skirtingų taisyklių ir procedūrų. Nėra nei būtina, nei įmanoma užtikrinti, kad tokia erdvė būtų prieinama kiekvienoje kaimo bendruomenėje, tačiau ji neturėtų būti pernelyg atoki nuo kaimo subjektų – tinkamas sprendimas galėtų būti subregioninis (NUTS 3) lygmuo.

Taip pat svarbu skatinti keitimąsi patirtimi, bendradarbiavimą ir koordinavimą, stiprinti už įvairius finansavimo šaltinius atsakingų institucijų tarpusavio pasitikėjimą ir užtikrinti, kad jos vienodai suprastų kaimo bendruomenių poreikius ir lūkesčius.

Kai kuriuose Italijos regionuose LEADER iniciatyvos (finansuojamos EŽŪFKP lėšomis) įgyvendinimas papildė vyriausybės vidaus vietovių strategiją (VVS), kuria siekiama stiprinti kaimo vietovių demografinę struktūrą.

VVG „[MontagnAppenino](#)“ Toskanoje veikia kaip kaimo plėtros iniciatorius, padedantis savivaldybių sąjungai įgyvendinti VVS. Tokiu bendradarbiavimu sukurama sinergija, nes pagal VVS daugiausia finansuojamos viešųjų subjektų įgyvendinamos priemonės, pavyzdžiui, infrastruktūros projektai, skirti gyventojų skaičiaus mažėjimui ir socialinei atskirčiai mažinti, o VVG remia bendradarbiavimo projektus bendruomenės vystymosi, ne žemės ūkio verslo ir inovacijų srityse.

VVG taip pat teikia techninę paramą viešiesiems subjektams, teikiantiems paraiškas dėl finansavimo pagal VVS. 2021–2027 m. laikotarpiu VVG taip pat valdys kai kurias VVS priemones.

Taip pat žr. fondų koordinavimo regioniniu lygmeniu [Suomijoje](#) pavyzdį. Dėl idėjų, kaip tinklaveika gali padėti užtikrinti bendrą supratimą, skatinti finansavimą valdančių institucijų bendradarbiavimą ir tarpusavio pasitikėjimą, žr. Švedijos pavyzdį leidinyje „[NRN support for LEADER/CLLD implementation](#)“ (liet. „Nacionalinio kaimo plėtros tinklo parama LEADER / bendruomenės inicijuotos vietos plėtros įgyvendinimui“) (p. 5).

5.4. Gerinti galimybes gauti finansavimą ir sumažinti biurokratiją

Vietos bendruomenės negalės įgyvendinti savo permainas skatinančių veiksmų, jei jos neturės galimybės pasinaudoti finansavimo schemomis, kurios būtų pakankamai **lanksčios**, kad būtų galima patenkinti labai įvairius poreikius, ir pakankamai **paprastos**, kad vietos projektų rengėjai galėtų gauti finansavimą nesusidurdami su pernelyg didelėmis administracinėmis kliūtimis.

Kai kurios nacionalinės ar regioninės valdymo institucijos rengia sudėtingas ES lėšų administravimo taisykles ir sąlygas, kuriomis gerokai viršijami ES teisės aktų reikalavimai (kartais tai vadinama pertekliniu reglamentavimu).

Todėl daugelis vietos subjektų nenori prašyti paramos arba atsisako savo projektų dėl ilgai trunkančio sprendimų priėmimo proceso, o taip daugelyje vietos bendruomenių sukuriamas neigiamas Europos finansavimo įvaizdis. Taigi Kaimo pakto ir vizijos priartinimas prie piliečių turėtų būti susietas su galimybių gauti ES finansavimą **racionalizavimu ir supaprastinimu**.

Su papildomais pasiūlymais dėl įvairių subjektų sutelkimo siekiant įgyvendinti kaimo viziją galite susipažinti [Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto \(EESRK\)](#) nuomonėje „Aktyvesnis valstybių narių, regionų ir pilietinės visuomenės subjektų dalyvavimas įgyvendinant ilgalaikę ES kaimo vietovių viziją“.

Svarbus būdas supaprastinti galimybes gauti finansavimą yra supaprastinto išlaidų apmokėjimo taikymas. Šiuo atveju nereikalaujama, kad paramos gavėjai registruotų visas savo projekto išlaidas, jie turi tik įrodyti, kad pasiekė sutartus išdirbius ir rezultatus, ir šiuo pagrindu gauna išmokas.

Suomijoje [supaprastinto išlaidų apmokėjimo sistema](#) (vienkartinės sumos) jau buvo taikoma daugeliui kaimo projektų 2014–2020 m. laikotarpiu pagal LEADER ir kitas priemones. Paprastas paraiškų teikimo procesas paskatino daug smulkiųjų arba pirmą kartą paramą gaunančių paramos gavėjų kurti projektų idėjas, o LEADER VVG patarėjai galėjo padėti jiems pasirinkti geriausią finansavimo galimybę.

Kitas būdas sudaryti palankesnes sąlygas smulkiesiems paramos gavėjams gauti finansavimą – bendrųjų projektų (mažų veiksmų rinkinių, kurie administraciniais tikslais laikomi vienu projektu) naudojimas. Daugiau administracinės naštos vietos subjektams mažinimo pavyzdžių pateikiama tinklo FARNET parengtame vadove „[Delivering CLLD effectively](#)“ (liet. „Veiksmingas bendruomenės inicijuotos vietos plėtros įgyvendinimas“).

Prisijunkite prie Kaimo pakto bendruomenės ir interneto platformos

https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/become-member_en

 www.ruralpact.rural-vision.europa.eu

 info@rural-pact.eu

Autorius: Urszula Budzich-Tabor

Paramą teikė: Enrique Nieto, Paul Soto, Pascale van Doren

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2025

© Europos Sąjunga, 2025. CC-BY 4.0

Viršelio nuotrauka: © andresr, Canva.com

Šią programą įgyvendina:

PRINT ISBN 978-92-68-22334-5 doi:10.2762/3250721 KF-01-24-027-LT-C

PDF ISBN 978-92-68-22333-8 doi:10.2762/3839483 KF-01-24-027-LT-N

